

катастрофи. Проте зі збільшенням туристичних потоків існує ризик згубного антропогенного впливу на унікальну відновлену дику природу. Чіткий контроль та розробка туристичних маршрутів з боку держави збереже довкілля для наступних поколінь.

Список використаних джерел:

1. Krupskiy O., Temchur K. Media tourism in the Chernobyl exclusion zone as a new tourist phenomenon. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2018. №27. P. 261–273.
2. Центр організаційно-технічного і інформаційного забезпечення управління зоною відчуження. URL: <https://www.facebook.com/cotiz.org.ua/posts/3418920194888102>
3. Розпорядження Кабінету міністрів України від 18 липня 2012 року № 535-р про схвалення концепції реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення. URL: <https://dazv.gov.ua/ofitsijni-dokumenty/diyalnist-v-zonakh-vidchuzhennya.html>
4. Прип'ять, Уж, Сахан та інші річки та озера зони відчуження. URL: <http://chornobyl.in.ua/uk/rika-ozera-chernobyl-zona.html>
5. Скворцов В.В., Александрова Н.В. Принципы создания геолого-информационной базы выбора места для захоронения долгосуществующих радиоактивных отходов. *Вопросы атомной науки и техники*. 2007. № 6. Серия: Физика радиационных повреждений и радиационное материаловедение (91) С. 89-93.
6. Чорнобиль вплинув на соснові ліси. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2013/08/130809_chornobyl_scots_pine_vc
7. Рідкісні види рослин на забруднених територіях зони відчуження ЧАЕС. URL: <http://chornobyl.in.ua/uk/ridkisni-vidi-roslyn.html>
8. Як дика природа повертається до Чорнобиля. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/science/2015/02/150202_chornobyl_report_animals_vc
9. Чорнобиль і його майбутнє. Рай для "зеленої" економіки, заповідник чи туристична мекка? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48060567>

СОЗОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ ЛІСОВИХ ТА ЛУЧНИХ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ В СЕРЕДНІЙ ТЕЧІЇ РІЧКИ ХОРОЛ

Гамза Д.А., Мовчан В.В.

Ручківський ЗЗСО І-ІІ ступенів Петрівсько-Роменської сільської ради

Постановка проблеми. На перший погляд, у межах долинно-річкової системи (ДРС) Хоролу на території Петрівсько-Роменської сільської ради, враховуючи невелику площу останньої, функціонує достатня кількість природоохоронних об'єктів: три заповідних урочища. Проте, всі вони розташовані в межах лісових природно-територіальних комплексів (ПТК). Хоча для повнішого функціонування природно-заповідних об'єктів (ПЗО) варто поєднати декілька складових ДРС, зокрема і лучні та лучно-болотні ПТК. Так, біля заповідного урочища Забрід (село Петрівка-Роменська), репрезентованого нагірними дібровами та заплавами лісами, зустрічаються лучні ділянки, які не

входять до ПЗО, але можуть бути не менш цінними в созологічному плані. В північній частині села Ручки знаходяться цінні в географічному і біологічному плані схилі та заплавні ПТК, які в перспективі також можуть бути приєднані до заповідного урочища Забрід. Окремі компоненти річкової долини в даній місцевості досліджувалися раніше. Зокрема розглядалася лісова рослинність[2]. Однак, комплексної характеристики до цього часу не було.

Мета дослідження. Встановити созологічну цінність природних комплексів між селами Ручки та Петрівка-Роменська, та обґрунтувати заповідання даної території з подальшим приєднанням до заповідного урочища Забрід.

Викладення основного матеріалу. У ландшафтному відношенні територія представляє комплекс двох типів місцевостей: схилі та заплавної. Перший тип місцевості репрезентований нагірними дібровами з переважанням *Quercus robur* L., *Tilia cordata*, *Acer platanoides* L., *A. campestre* L.. На заплаві поширені угруповання вологих лісів – вільшняків, вербняків та тополівників (осокирників і осичників) [3], які чергуються на сухіших ділянках із лучними угрупованнями (лучно-болотними та справжніми) із костриці лучної та східної, стоколосу безостого, пирію повзучого та евтрофними болотами. Територія дослідження належить до Гадяцько-Миргородського геоботанічного району лучних степів, дубових лісів, заплавної лук та долинних евтрофних боліт.

Рельєф силового типу місцевості має горбисто-хвилястий характер з окремими балками та ярами. Серед мікрорельєфу переважають зоогенні форми у вигляді мурашників та борсучих нір. Заплава вирівняна, з окремими зниженнями на старичних ділянках та підвищеннями прируслового валу, частково зайнятого під забудовою. Мікрорельєф репрезентований кротовинами.

У межах розробки наукового обґрунтування доцільності заповідання даної місцевості в межах ДРС Хоролу впродовж 2019-2021 років було проведене дослідження рослинного світу місцевості і виявлені місцезнаходження ряду созофітів різних созологічних статусів. За результатами цих досліджень визначено показники флористичної унікальності місцевості.

Основні дослідження проводилися у два етапи. Під час першого етапу проведено детальне обстеження Підгорянського лісу, який знаходиться на північній околиці села Ручки. За результатами проведених флористичних досліджень встановлено, що територія Підгорянського лісу, незважаючи на межування із населеним пунктом (с. Ручки), все ж характеризується високими показниками флоросоологічної цінності, оскільки у складі флори виявлено п'ять рідкісних видів, із яких один – Зозулині сльози яйцевидні (*Listera ovata* (L.) R. Br.) включений до Червоної книги України [4], чотири – до регіонального списку [1]: Проліска сибірська (*Scilla siberica* Haw.), Жовтяниця

черговоліста (*Chrisosplenium alternifolium* L.), Конвалія звичайна (*Convallaria majalis* L.), Зубниця п'ятилиста *Dentaria quiquefolia* Bieb.).

Найціннішою знахідкою весняного етапу дослідження стала лісова орхідея – Зозулині сльози яйцевидні. Зі слів місцевого краєзнавця з Гадяча М.Ф. Торяника, до цього часу в нашому районі було відомо лише одне місце де зустрічається цей вид. Виявити цю рослину вдалося біля нижньої частини струмка, який бере початок на корінному схилі і впадає в Хорол. До річі, неподалік від гирла бобри створили загату, і тепер потічок за шириною нагадує річку середніх розмірів. Можливо, саме цей чинник сприяє поширенню рідкісної орхідеї, яка полюбляє вологі ділянки і зростає поряд з потічком, який після створення загати зволожує прибережну смугу.

Ще однією не менш цінною знахідкою було встановлення місця зростання жовтяниці черговолістої. В нашій області відомо лише декілька місць зростання даного виду. Науковцями області висловлювалася думка про доцільність створення в притерасному вільшняку р. Псел гідрологічного заказника [1]. То ж нове виявлення жовтяниці є досить важливим, оскільки біля р. Хорол така знахідка є першою.

Під час другого етапу також були обстежені лучні та лучно-болотні комплекси на правобережній заплаві Хоролу між селами Ручки та Петрівка-Роменська. У ході дослідження встановлено місцезнаходження восьми созофітів, із яких чотири – Косарики тонкі (*Gladoilus tenuis* Bieb.), Зозулинець болотний (*Orchis palustris* L.), Пальчатокорінник м'ясочервоний (*Dactylorhiza incarnata* Soo), Пальчатокорінник Фукса (*D. fuchsia* (Druce) Soo), включені до Червоної книги України, і ще чотири – Валеріана висока (*Valeriana officinalis* L.), Оман високий (*Inula helenium* L.), Вовче тіло болотне (*Potentilla palustre* (L.) Scop.), Латаття біле (*Nymphaea alba* L.) – до регіонального списку. Окремі екземпляри пальчатокорінника на початок червня вже майже відцвіли і за своїми ознаками нагадували пальчатокорінник травневий, який до цього не був виявлений на Полтавщині. Хоча дехто вважає, що останній є різновидом двох попередніх видів. То ж це питання поки що залишається відкритим.

Висновки. Таким чином, на дослідженій території всього виявлено та описано місцезнаходження 13 видів рідкісних видів рослин, п'ять із яких включено до Червоної книги України і вісім – до регіонального списку.

Наведені види в еколого-ценотичному відношенні репрезентують чотири групи, більшість із яких представлені чотирма видами (лучно-болотна – видами національного статусу, лісова та болотна – регіонального статусу), водна – одним видом регіонального статусу.

Більшість виявлених созофітів утворюють малочисельні ценопопуляції, *Dentaria quinquefolia* – середньочисельні, і тільки *Silla bifolia* та *Chrisosplenium*

alternifolia – багаточисельні. Враховуючи високий показник рідкісних рослин на території дослідження, пропонуємо надати даній місцевості статус заповідної з подальшим приєднанням до заповідного урочища Забрід.

Список використаних джерел:

1. Байрак О.М. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини / Байрак О.М., Стецюк Н.О. Полтава: Верстка, 2005. 248 с.
2. Мовчан В.В. Дослідження лісових ландшафтів на ключових ділянках у долині р. Хорол / Мовчан В.В., Корнус А.О. // Екологія і раціональне природокористування : Збірник наукових праць ; [за ред. Б.М. Нешатаєва]. Суми : Вид-во Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка, 2009. 135 с.
3. Таксаційний опис земельних ділянок лісового фонду Ручківської сільської ради станом на 01.01.2005 р. Полтава : ДП «Полтаваоблагроліс», 2006. 45 с.
4. Червона книга України. Рослинний світ [за ред. Я.П. Дідуха]. К. : Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.

**ТЕНДЕНЦІЇ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19**

Скиба О.О., Гусейнов А.В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Сучасна демографічна ситуація України характеризується кризовими явищами, що зумовлені погіршенням майже усіх демографічних процесів починаючи від зниження народжуваності, зменшення середньої тривалості життя, зростання смертності людей працездатного віку, погіршення екологічної ситуації, високим рівнем захворюваності, значної міграції. Дана криза триває вже з 1991 р., коли в Україні смертність почала перевищувати народжуваність. За останні роки чисельність постійного населення стрімко скоротилась. На демографічну ситуацію країни впливає велика кількість факторів, зокрема: соціально-економічні, екологічні, політичні, тощо [1, 4, 6, 7, 8].

Крім того, загострюють ситуацію в країні швидкі темпи поширення коронавірусної хвороби COVID-19, які внесли та продовжують вносити суттєві зміни до сфери охорони здоров'я, негативно відбиваються на становленні та розвитку системи громадського здоров'я як основи профілактичної медицини.

Станом на 01 січня 2021 року середня чисельність постійного населення України (без тимчасово окупованих територій Криму, Севастополя та частини Донбасу) становила 41 401951 осіб, тобто за роки незалежності (1991 – початок 2021 р.) Україна втратила понад 10 млн населення [2].